

Határtalan irodalom

Konferencia a Berzsényi Dániel Könyvtárban

Határmenti népek kortárs irodalma a pannon térségben címmel a Berzsényi Dániel Könyvtár szervezett kétnapos konferenciát Szombathelyen, 2007. szeptember 20–21-én. Szeptember 22-én Kőszegen *Itt kezdődött a reformkor* címmel társrendezvény kapcsolódott hozzá. A konferencia ötlete a könyvtár igazgatójától, Pallósiné dr. Toldi Mártától származott, aki már régóta tervezett –elsősorban könyvtárosok számára – egy olyan továbbképzést, amelyben az országgrésszel határos népek kortárs irodalmának megismerését tűzte ki célul.

Napjainkban az olvasás válságáról beszélnek egymás között és a médiában könyvtárosok, irodalmat oktatók, irodalmárok¹. Csökken a szépirodalom aránya a könyvtárakból kölcsönzött dokumentumokon belül, különösen a kortárs irodalom vesztett olvasóiból. Elismert és méltán számon tartott írók-költők vendégeskednek könyvtárakban alig néhány érdeklődő jelenlétében, ugyanakkor több igazi irodalmi mű vált könyvsikerré az elmúlt években. Sorban álltak az olvasók Závada Pál és Szabó Magda műveiért, Rakovszky Zsuzsa varázslatos nyelvezetű *A kígyó árnyéka* című regényéért. „*Nincsen abban semmi meglepő, hogy igencsak beszűkült azoknak a köre, akik még rendszeresen olvasnak – szépirodalmat. Hiszen az értékek hierarchiájában (azért is, mivel a korábbiakhoz képest óriási mértékben fölerősödött a hiány okozta vonzalom) az utóbbi évtizedben a kézzelfogható, az azonnal használható, a hétköznapi jelentőségű, a mindennapian praktikus javak kerültek az élre; a szellemi, ezen belül az esztétikai szférába tartozóak viszont mélységesen leértékelődtek. Ezen persze lehet szomorkodni, de józan ésszel megítélve ezt az állapotot kell a valóságosnak, úgy is mondhatnám, a normálisnak tekinteni. (Az abnormalis ugyanis az volna, ha a rendszerváltozás ezeregy következménye furcsa – fordított – hatásaként éppenséggel megnőtt volna a közérdeklődés az irodalom, pláne a kortárs irodalom iránt.)*” – írja idézett művében Monostori Imre.²

A könyvtárosoktól mindazonáltal elvárható a tájékozottság, nemcsak a megjelent dokumentumok számbavétele, beszerzése de a róluk szóló tájékoztatás is feladatuk. Az irodalmi folyóiratok áttekintésével, könyvkritikákra fordított figyelemmel magabiztosabban fordulhatnánk az ajánlást még mindig nagy számban igénylő olvasók felé.

Amíg a mai magyar irodalom ismeretében szembetűnő hiányosságaink vannak, feltehető a kérdés, vajon miért fontos a határaink mentén élő népek kortárs irodalmával foglalkozni? A válasz nem egyszerű, egyik lehetséges változat az lehet, hogy a kortárs irodalom jó része napjaink problémáival, a közöttünk élő emberekkel foglalkozik, az írásokon keresztül közelebb kerülhetünk szomszédainkhoz. A konferencia megálmodója a folyamatos tanulásban, képzésben hisz, az információknak a szolgáltatás minőségét javító erejében. Bírva a szomszédos megyék könyvtárainak együttműködési ígértét és az *Életünk* irodalmi folyóirat támoga-

tását, pályázatot nyújtott be a Nemzeti Kulturális Alaphoz. A támogatás elnyerése az örömmön túl óriási feladatot jelentett. Fel kellett kutatni a választott négy nemzet (horvát, osztrák, szlovén, szlovák) irodalmának szakértőit és művelőit. A két partner (a Deák Ferenc Megyei Könyvtár és a Kisfaludy Károly Megyei Könyvtár) saját kapcsolatain keresztül segített ebben, de számos lemondás és új előadók keresése nehezítette a szervezők feladatát, nem is szólva a tolmácsolás biztosításának gondjairól. A programban hazai előadók szereplésére is sor került, akik a határainkon túli és a mai magyar irodalom helyzetét mutatták be.

A konferenciát Majthényi László, a Vas Megyei Közgyűlés alelnökének köszönője vezette be. Az előadások első csoportja a bemutatandó irodalmak helyszínét és a magyarországi helyzetet rajzolta fel sajátos szemszögből. Kovács István történész, műfordító, író *A közép-európaiság gyökerei* címmel a programot kitűnően megalapozó előadást tartott, különös tekintettel Lengyelország és Magyarország történelmi szerepére Közép-Európában. Alexa Károly, az Életünk irodalmi, művészeti és kritikai folyóirat igazgató-főszerkesztője *Pannon irodalom és a mai magyar próza* témában elsősorban a próza szerepéről, a mai magyar irodalom jelentős műveiről beszélt élményszerű előadásában. Szabó T. Anna költő, műfordító előszóban elhangzott esszéje szubjektív képet alkotott arról a költői csoportról, ahova tartozónak érzi magát.

A nap befejező előadásában Andrea Haberl-Zemljic a XX. századi szlovén irodalom részletes és alapos összefoglalását adta. A fordító, újságíró által röviden bemutatott irodalmi irányzatok képviselői közül néhányuk neve ismerősnek bizonyult a hallgatóság körében. A muravidéki szlovén irodalom a határ mentén, a könyvtárak közti kapcsolatokban a mindennapok része. A legjelentősebb alkotók közül Miško Kranjec és a kortárs Feri Lainšček munkáiból jó néhány jelent meg magyar nyelven.³

Az első napot *Határtalan irodalom* címmel irodalmi est tette teljessé. A Classic Quartett által szolgáltatott zenei keretben anyanyelvükön olvastak fel műveikből a meghívott horvát, osztrák, szlovák és magyar írók, költők. A Ferrum Színházi Társulás műfordításban megjelent írásokat mutatott be. Az este magával ragadó hangulatát a jelenlevő újságíró így mutatta be:

„Az irodalmi estekben többnyire van egy kis retorikus komolykodás, uram-bocsá! előbb-utóbb a hallgatóságra ereszkedő, de a világért be nem vallott csöndes feszengés. Tulajdonképpen A határmenti népek kortárs irodalma a pannon térségben című konferenciához csatlakozó műsoros est sem kezdődött más hangulatban csüörtökön este a Berzsenyi könyvtárban. Aztán történt valami. Talán a fiatal szlovák költőnő, Jiika Roznova tündöklő mosolya és a szlovák nyelv – meglehet, Závada Pál regényei óta olyan kedves és otthonos – dallama tette, talán Silvester Lavrík tiukokat sejtető, maszkos látszat-egykedvűsége, talán az osztrák Clemens Berger önironikus kópésága, talán Alfons Jestl Örökényt idéző, lakonikus mondatai, talán Szabó T. Anna egyszerre lágy és szikár, vonzó komolysága, talán a Ferrum Színházi Társulás verses-prózás összeállítása, de egyszer csak belső ablakok és ajtók nyíltak, és jó volt ott lenni.”⁴

A konferencia második napja Pomogáts Béla irodalomtörténész *Az ötágú síp hat ága* című előadásával kezdődött. Ő elsősorban a nyugati magyar irodalomra

fókuszált. Dietmar Ulreich tanár a kortárs osztrák próza bemutatásával tágitotta azt a képet, amelyet a magyar olvasók szemében kitölt a Nobel-díjas Elfriede Jelinek és a méltán híres Thomas Bernhard és Peter Handke. Az előadásban választ keresett arra a kérdésre, hogy a német nyelvű irodalmon belül hol helyezkedik el az osztrák irodalom. Fontos és érdekes információkat nyertünk az Ausztriában élők olvasási szokásairól, az általuk kedvelt irodalomról. Alfons Jestl, a dél-burgenlandi Mariasdorf (Máriafalva) és Bernstein (Borostyánkő) plébánosa, hat önálló kötettel rendelkező költő, *A kortárs líra Ausztriában* című előadásában azt a sokszínű lírát hozta közel, amely alig ismert hazánkban. Alfons Jestl néhány versének fordítása megjelent a Vigiliában⁵.

Jitka Roznová költő, műfordító a kortárs szlovák irodalom bemutatásához az előző este egyik szereplőjét, Silvester Lavríkot is segítségül hívta. A kitűnő és sikeres drámaíró és rendező az új szlovák irodalmi kezdeményezésekről, irányzatokról beszélt. A magyar olvasók számára, sajnos, nagyon kevés ismert név bukkant fel az előadásban, talán L'ubomír Feldek neve lehet ismerős, aki nálunk elsősorban mesekönyvével van jelen a könyvtárakban, holott a szlovák irodalom valóságos polihisztorja.

Ivana Perkovic, a Berzsényi Dániel Főiskola Horvát Nyelv és Irodalom Tanszékének lektora a mai horvát irodalom bemutatását vállalta. Előadásában elsősorban azokra az irodalmi irányzatokra összpontosított, amelyeket a legfiatalabb író-költő nemzedék képvisel. A horvát irodalom Miroslav Krleža műveivel jutott el hazánkba. Számos írása jelent meg magyarul, drámái több magyarországi színház repertoárján szerepeltek⁶. Friss válogatás 2004-ben jelent meg a horvát irodalomból⁷.

A program utolsó blokkjában a magyarországi olvasáskutatás két jelentős képviselője, Gereben Ferenc és Nagy Attila osztotta meg gondolatait és kutatási eredményeit a hallgatósággal.

Gereben Ferenc *Az olvasás szerepe a nemzeti és regionális identitásban* címmel nagyszabású kérdőíves vizsgálata – amely Erdély (1998), Kárpátalja (1999), Felvidék (1999), Vajdaság (2000) és Magyarország (2000) felnőtt (18 éven felüli) magyar lakosságára terjedt ki – eredményéről számolt be. A kérdezőbiztosok 244 településen összesen 3839 kérdőívet töltöttek ki, ezek elemzésével kapott adatokat, térképek és diagramok segítségével mutatta be. Az olvasás minőségi-tartalmi kérdéseivel foglalkozva a legutóbbi olvasmányok szerzőinek felsorolásával vizsgálja: míg Magyarországon a nyugati bestseller szerzők (Danielle Steel, Robin Cook) a listavezetők, és többnyire hasonlóak tartoznak az élvonalba is, a határon túl még mindig Jókai vezet és jelentősebb szerepet kapnak a nemzeti klasszikusok. Erdélyben a kortárs írók is. A határon túli olvasói gyakorlatnak a hazainál hagyományörzőbb jellegére utal az is, hogy a XIX. századi és a XX. század első felében írt olvasmányok aránya mindenütt jóval magasabb volt, mint Magyarországon. Ezzel függ össze az is, hogy a válaszadók első tíz legkedvesebb olvasmányát felsoroló jegyzékeken kitüntetettebb helyet foglalnak el a nemzeti klasszikusok (közöttük költők is), ám a legemlékezetesebb olvasmányok között már nem látunk ilyen eltéréseket. A különböző kérdésekre adott válaszok alapján kialakított ízléskategóriák azt mutatják, hogy a „klasszikus” kategória tekintetében is a határon túliak vezetnek. Gereben Ferenc következtetése szerint a határon túli régiók felnőtt olvasóinak olvasáskultúrája értékorientáltabb és hagyományörzőbb, mint a ma-

gyarországi könyv olvasóké. Az előadásban nehezen voltak követhetőek azok a bonyolult keresztábrák, amelyek a olvasáskultúra és az identitástudat jellemzőinek egybevetését, kapcsolatuk vizsgálatát kívánták illusztrálni. A kutatás eredményeire részletekbe menően kíváncsi hallgatóságnak azonban módjában áll az előadó kötetét kézbe venni⁸.

Nagy Attila előadásában („Változások az »örömolvasásban«”) egy nagyszabású kutatás eredményeit osztotta meg a hallgatókkal. A 2005. évi TARKI Háztartás Monitor kutatás egy 1992 óta folyó longitudinális vizsgálatsorozat része, amelynek célja a magyar társadalom strukturális változásainak évenkénti nyomon követése. A kutatás állandó témakörei mellett szerepel két-két speciális téma megfigyelése, és 2005-ben ilyen kitüntetett szerepet kapott az olvasás és a könyvtárhasználat, valamint a számítógép és az internet használata. Összesen 3808 egyéni kérdőívet vettek fel, melyekből a 18. életévüket betöltött személyek adatait dolgozták fel, hogy eredményeik a megelőző évtizedekben gyűjtött adatokkal teljes mértékben összehasonlíthatók legyenek. Az adatfelvétel 2005. szeptember 16. és október 15. közötti hónapban zajlott le. A 163 tételt tartalmazó kérdőív utolsó tizedében összesen 10 kérdés (145–154.) feltételére volt módjuk. Az izgalmas kérdéseket is felvető eredményeket az előadó szavaival foglalhatjuk össze: „*Mindent összevetve, az adatok, az összefüggések sorának bemutatását egy paradoxon jelzésével kell zárunk. A könyvet nem olvasók tábora nőtt, a regisztrált könyvtárlátogatók aránya stagnál, de jól érzékelhetően gyarapodik a számítógépet, internetet használók, egyébként többnyire olvasó, könyvtárba is járó, főként az iskolázottabbakat és fiatalabbakat magában foglaló rétege. Vagyis, társadalmunk egyelőre kisebbségi csoportjában a korábban is meglévő előnyök – szövegértő olvasási készség, könyvtár- és számítógép-használati ismeretek, tehát az információs jártasság műveltség – elemei egymást erősítve összeadódnak, szellemi és nagy valószínűséggel anyagi »kamatokat« termelnek. De mi lesz a tovább nem tanuló, rosszul olvasó, könyvtárba nem járó, munkát alig, vagy egyáltalán nem találó, a korszerű információtechnológia eszközeinek használatához nem jutók, a hiánytüneteket halmozók stagnáló/egyre növekvő(?), táborával a holnap információs társadalmában?»*”⁹

A nap zárásaként a hallgatóság fogalmazta meg kérdéseit, véleményét. Elhangzott az a kétely is, hogy nem vezet-e félreérthető interpretációhoz az eltérő társadalmi, gazdasági környezetben lefolytatott vizsgálatok egyszerű nominális összesítése, tekintettel a hatvanas évek elvárt értékrendjéhez való verbális igazodásra.

A konferencia harmadik napjának programja az Életünk szerkesztősége szervezésében, az Ausztria–Magyarország Interreg IIIA Közösségi Kezdeményezési Programban, az Európai Unió és a Magyar Köztársaság társfinanszírozásával valósult meg. A kőszegi, ún. Sgraffittós házban három csoportban hangzottak el az előadások. Az „Itt kezdődött a reformkor”. Széchenyi – itt és ma című előadásorozat bevezetésében Fűzfa Balázs számolt be arról a nagyszabású kezdeményezésről, amelynek apropója Széchenyi István 200 éve történt szombathelyi érettségi vizsgálja. Az emlékezés és kultuszeremtés elindítója 24 órás felolvasás volt Szombathelyen, a Berzsényi Dániel Könyvtár, a Berzsényi Dániel Főiskola Magyar Irodalom Tanszéke és a Savaria University Press szervezésében, ennek során egy teljes napon át olvastak fel főiskolások, könyvtárosok, olvasók és járókelők XIX–

XX. századi magyar szépirodalomból. Könyvtárunk a programhoz készíttet ajánló jegyzéken kívül vállalta, hogy május 31-én este 21 órától másnap, június 1-jén 8 óráig helyszínt biztosít a felolvasásnak, és szervezi azokat az önként jelentkezőket, akik részt kívántak venni ebben a megismételhetetlen eseményben¹⁰. A nap emlékét idéző kisfilm bemutatásával zárult a rövid beszámoló.

A háromnapos „irodalmi ünnep”, talán nevezhetjük így – a szerénytelenség bélyege nélkül – igazi élményt jelentett azoknak, akik elfogadták a szervezők meghívását. Fontos információkat, továbbgondolkodásra bízató problémák felvetését, a személyes találkozás serkentő izgalmát találhatták az előadások és a személyes beszélgetések során. Bár el kell mondani azt is, hogy a szervezők titkon nagyobb érdeklődésre számítottak, vigasztaló a számos pozitív visszajelzés, az elégedettség.

Ezúttal gondolati összefoglalás, de a konferencia mottója is lehetett volna az az Orbán Ottó-idézet, amelyet az irodalmi est végén mondott el a könyvtár igazgatója:

*„Szavakban, költészetben, szappanbuborékban
reménytelenül reménykedőknek,
mi dolgunk egy legújabb extrákkal szerelt
és minden eddiginél tökéletesebb világban,
hol hallani már a gének énekét?
Kimondani, amit elődeink, a balgák
és balekok már annyiszor kimondtak,
a hagyományos, közép-európai mégis-t?”*

JEGYZETEK

- 1 Monostori Imre: „Irodalmi problémák” – „Írás és olvasás”. Vitaindító szempontok a kilencvenes évek magyar irodalmi világának értelmezéséhez. = Kortárs, 2000. 9. sz. 73–81. p.
- 2 Uo. 80. p.
- 3 Nagyvilág, 2007. 10. sz. 785. p.
- 4 Ölbel Lívia: Szavakban, szappanbuborékban, mégis. = Vas népe, 2007. szeptember 22., 222. sz. 14. p.
- 5 Vigília, 2004. november, 838-839. p.
- 6 www.literatura.hu/irok/xxszazad/europa/krleza.htm
- 7 Horvát irodalmi antológia. Vál. Lőkös István. Budapest, 2004. 576 p.
- 8 Gereben Ferenc: Olvasáskultúra és identitás. A Kárpát-medence magyarságának kulturális és nemzeti azonosságtudata. Budapest, 2005. 215 p.
- 9 Nagy Attila–Péterfi Rita: Olvasás, könyvtár- és számítógép-használat. Gyorsjelentés a TÁRKI és az OSZK 2005-ös vizsgálatáról. = Könyvtári Figyelő, 2006. 1. sz. 31–44. p.
- 10 Nagy Éva: Ünnepi könyvhét 2007. „Itt kezdődött a reformkor”. = A Vas Megyei Könyvtárak Értesítője, 2007. 2. sz. 12–14. p.

Nagy Éva

Lobbizás, avagy hogyan adjam el a könyvtáramat?

A fenti címmel rendezett szakmai napot a Goethe Intézet Könyvtára 2007. november 12-én. A rendezvényt szerettük volna felleleveníteni azt a hagyományt, hogy új szempontból, német előadóval világítunk meg egy-egy érdeklődésre számot tartó könyvtárszakmai témát. A Goethe Intézet feladatának tekintjük, hogy a Németországban aktuális témákat a magyar közönséggel megismertesse, általános kulturális téren csakúgy, mint szakmai vonatkozásban. Az első ilyen rendezvényünk az 1997-ben rendezett német–francia konferencia volt¹, majd rendeztünk könyvtárépítészettel és -menedzsmenttel kapcsolatos szakmai napokat is, mindig német előadóval. A pécsi Gandhi Gimnázium Könyvtárának berendezését megelőzően szintén workshop formájában dolgoztuk ki a koncepciót magyar és német szakértőkkel. Ugyancsak műhelymunka keretében mértük fel az igényeket a *Német szaknyelv könyvtárosoknak* tanfolyam² anyagának kidolgozása előtt, bevonva a munkába a partnerekönyvtárainkban dolgozó, közkönyvtári gyakorlattal rendelkező kollégákat.

Ezúttal ismét szélesebb körben és főként könyvtárvezetők részére kínáltuk a részvétel lehetőségét, hiszen a lobbizás elsősorban vezetői tevékenység. A téma nem annyira a magyar oldalon felmerült igények, mint inkább a kínálat oldaláról adódott. Előadónk, Barbara Lison több évig tagja volt a Goethe Intézet tanácsának, e grémium feladata, hogy tagjai külső szakértőként véleményezzék egyesületünk munkáját. Ezen kívül a már említett 1997-es konferencia egyik előadója is volt, így a személyes ismeretség révén tudtuk, hogy személyében nagy tapasztalattal rendelkező, közvetlen stílusú előadót ismerhetnek meg, illetve hallhatnak újra a magyar kollégák, és a témát is aktuálisnak ítéltük.

Barbara Lison jelenleg a brémai Városi Könyvtár³ igazgatója, emellett a BID (Bibliothek & Information Deutschland) szóvivője. A BID a német könyvtáros egyesületeket összefogó ernyőszervezet; feladata a különböző könyvtári egyesületek munkájának koordinálása és a könyvtárak érdekében folytatott lobbizás. Barbara Lison szóvivőként is ez utóbbit tartja fő feladatának.

Németországban a kulturális ügyeket, ezen belül a könyvtárügyet tartományi szinten irányítják, így szükség volt arra, hogy a könyvtárak képviselőit országos szinten is megteremtsék. Barbara Lison működése idejére célként fogalmazta meg – a „Bibliothek 2007”⁴ program konzekvenciájaként is – ennek a sikeres lobbitevékenységnek a folytatását, kiépítését és ehhez kapcsolódó akciók lebonyolítását. További célja, hogy a könyvtáraknak a tudás alapú társadalomban játszott szerepét tudatosítsa a döntéshozók körében, és az ehhez szükséges struktúrák és feltételek megteremtését szorgalmazza, gondolok itt elsősorban a könyvtári törvényre. Ezen kívül célul tűzte ki a könyvtári szakképzés és továbbképzés optimalizálását Németországban.

A szakmai napra a magyar oldal képviselőjére Ramháb Máriát, a kecskeméti Katona József Könyvtár igazgatóját kértük fel, aki már többször tartott előadást rendezvényeinken.

Hirdetésünkre megfelelő számú, közel 30 jelentkező jelezte részvételét, részben az általunk megszólított könyvtárvezetők, részben az intézmények által delegált könyvtárosok személyében. Érdekes volt látni, hogy különböző típusú könyvtárak vezetői jelentkeztek, nemcsak közművelődési, hanem országos szintű feladatokat ellátó szakkönyvtárakból is.

A nap első felében a két előadást hallgattuk meg, délután csoportokban dolgozták ki a résztvevők a saját maguk által kitűzött célokhoz a lobbizáson keresztül vezető utat.

Előadásában Barbara Lison kiindulásként könyvtár-menedzselési feladatként határozta meg a lobbizás fogalmát, amelyet *kevés rizikóval járó, de nagy nyereséssel kecsegtető játéknak*⁵ nevezett. Lobbinak – túl a szó szerinti értelmén – olyan érdekcsoportot nevezünk, amely döntéshozók, elsősorban politikusok befolyásolásával foglalkozik. A lobbizás tehát az érdekképviselők befolyása a döntéshozókra, saját, vagy harmadik fél céljainak elérése érdekében. Felmerül a kérdés, hogy tisztességes-e a célokat lobbizás útján elérni? Nem mosódnak-e el a határok a lobbizás és a korrupció között? Nem azért szükséges-e lobbizni, mert az érvek nem megfelelőek?

Előadónk véleménye szerint semmiképpen sem, hiszen vannak olyan helyzetek, amikor csak az indirekt érdekvédelem vezet célra. Pozitívnak tartja azt is, hogy a lobbizás révén közvetlenül több érdek jut érvényre. A jó lobbizáshoz szükségesnek tartja a felek elkötelezettségét. Több ismert példát sorolt fel a létező lobbizásra, amiből kitűnt, hogy ez a tevékenység még mindig az Egyesült Államokban a leginkább elterjedt, hiszen 2005-ben, Washingtonban 27 000 hivatásos lobbista volt bejegyezve, míg Brüsszelben 15 000, Berlinben pedig mindössze 6000.

A bejegyzett lobbistákon a hivatásszerűen lobbizókat értjük, akik szakmaként, főfoglalkozásban képviselik megbízóik érdekét a rendelkezésükre álló büdzsé felhasználásával. A másik – bizonyára nagyobb – csoport a közjó (pl. valamilyen civil szervezet) érdekében fellépő, díjazás nélkül tevékenykedő lobbista, aki személyes elkötelezettségből végzi ezt a tevékenységet és általában szerény büdzsé áll rendelkezésére.

Az előadásból megtudtuk, hogy a lobbizást hosszú távra érdemes tervezni, hiszen sok időt vesz igénybe, amíg megismerjük a megfelelő embereket, kiépítjük hozzájuk a kapcsolatot és a bizalom légkörét. Fontos tudni, hogy milyen ellenszolgáltatásra lenne szüksége „célszemélyünknek”; mi az, amit nyújtani tudunk neki cserébe érdekeink képviselőjéért. Sokszor meg kell találnunk a megfelelő embereket, akik a döntéshozóhoz vezető ajtót kinyitják előttünk, és mindez időigényes tevékenység.

Az építkezés után kerülhet sor a tényleges lobbizásra, amelynek koncepcióját előre ki kell dolgozni. Lényeges, hogy világosan és tömören fogalmazzuk meg célunkat, és jól ismerjük a célszemély érdekeit, tulajdonságait és helyzetét.

A lobbizás során be kell tartani a sikeres kommunikáció néhány alapszabályát: nem szabad panaszkodni, szemrehányásokat tenni, figyelni kell a partnerre és természetesen gyorsan és kompetensen kell teljesíteni az adott ígéreteket.

Milyen eszközökkel lehet egyengetni az utat a lobbizás számára? Hasznos, ha a lobbizó könyvtárigazgató több grémium, országos testület munkájában részt vesz; könyvtártámogató egyesületet, baráti kört hoz létre, és a könyvtáron kívül is kommunikál a lehetséges partnerekkel. Mindehhez persze óriási elkötelezettségre is szükség van, hiszen ez a tevékenység állandó jelenlétet, legalábbis készenlétet követel meg.

Különösen hatásosnak nevezte előadónk a meglepő effektusok, hangsúlyos kijelentések és ábrázolások alkalmazását, a tények és számok tömör bemutatását, valamint a lobbizó saját függetlenségét. Külön foglalkozott azzal a kérdéssel, hogy milyen vonzó ellenszolgáltatásokat tud kínálni egy könyvtár a célszemélynek. Ilyenek a társadalmi hírnév, bizonyos csoportokkal kialakítható szorosabb kapcsolat, a jó ügy érdekében vállalt elkötelezettség, vagy a potenciális választók körében elérhető siker. De az ellenszolgáltatás lehet konkrétabb is, pl. bizonyos információk gyűjtése, témafigyelés, lényeg, hogy személyre szabott legyen!

Az elméleti kifejtés után Barbara Lison a nemzetközi gyakorlatból hozott jó és rossz példákat a lobbizásra, majd a fő stratégiai célok kiemelése útján még egyszer összefoglalta a jó lobbizás ismérveit és központi kérdéseit, hangsúlyozva a kitartás fontosságát.

Lehet-e sikeres egy könyvtár lobbizás nélkül? – tette fel a kérdést Ramháb Mária. Előadásában kiindulásként megkülönböztette a lobbizást – mint nyílt tevékenységet, amelynek során ismert a megbízó – a korrupciótól. A lobbizást hosszú meggyőző munkaként mutatta be, olyan tevékenységként, amely a világ összes országában létezik, több helyen törvények által szabályozva. Magyarországon a 2006. évi XLIX. törvény szabályozza ezt a tevékenységet. A törvény meghatározza a lobbitevékenység, a lobbista és a lobbiszervezet fogalmát, valamint azoknak a körét, akik nem lobbizhatnak. A teljesség igénye nélkül felsorolva ebbe a körbe tartoznak a parlamenti képviselők, az állami vezetők, a polgármesterek, az önkormányzati képviselőtestület tagjai, a költségvetési szervek vezetői, alkalmazottai. A lobbizás országos és önkormányzati szinten folyhat, ezáltal befolyásolhatja az országos költségvetést, törvényeket, illetve a helyi rendeletalkotást, intézményi szabályozást és a helyi költségvetést. Fontos megkülönböztetni a hivatásos, törvényen alapuló lobbizást az érdekvédelemtől, érdekképviselettel, amelyekben fontos szerep jut a szakszervezeteknek és a szakmai szervezeteknek mindkét szinten, de nem utolsó sorban a vezetőknek is. Ramháb Mária hangsúlyozta a személyes jelenlét fontosságát a közéletben. A saját érdekek képviseletére, a másik fél megismerésére ki kell használni a hivatalos alkalmakat, mint pl. a közgyűléseket, megbeszéléseket, vezetői értekezleteket. Ezek szüneteiben, vagy a város közéleti eseményei kapcsán nyílik alkalom az informális megbeszélésekre, amelyeken a „lobbizó” gyors, érdekes információkkal szolgálhat a döntéshozónak.

Végül 10 pontban fogalmazta meg a lobbizás szabályait:

- Ne panaszkodj!
- Keresd, ami a döntéshozók szempontjából is fontos!
- Legyél egyszerű és világos!
- Kerüld a bonyolult szakmai érveléseket!
- Ne akarj mindenben elsőre győzni!
- Találd meg a megfelelő személyt és alkalmat!

- Ne add föl a jog- és szakszerűséget, de törekedj a megoldásra!
- Használd ki a megbízható „közvetítők” segítségét!
- Ne a költségvetési tárgyalások előtt kezdj lobbizni!
- Ami fontos, annak mindig legyen írásos nyoma!

Mint az előadások fenti összefoglalásából is kitűnik, a két előadó több pontban is ugyanazt fogalmazta meg, erősítve ezzel egymást és a hallgatóságban hátrahagyott benyomásokat.

Az előadások után a résztvevők kérdéseket tettek fel az előadóknak, amelyek részben kapcsolódtak a témához, részben pedig a bevezetésben bemutatott brémai Városi Könyvtár tevékenységére vonatkoztak. Utóbbiakból is több új, kissé sokkoló információval lettünk gazdagabbak. Az intézményi leépítésekhez kapcsolódó kérdésre adott válaszból kiderült, hogy a brémai Városi Könyvtár nem veszi leltárba a dokumentumokat, mert azokat átlagban tíz éven belül úgyis kivonják. A leltárt a számlák helyettesítik. A könyvvállomány összeállítása során az aktualitás és az igények a legfontosabb szempontok. A fenti tényezőknek köszönhetően a dokumentumok forgási sebessége 6,5.⁶

Ramháb Mária előadásához főként Lison igazgató asszony tett fel kérdéseket, aki természetesen nemcsak előadni jött hozzánk, hanem a magyar helyzet iránt is érdeklődést mutatott.

A délutáni csoportmunkában a három legtöbbször megnevezett probléma lobbikoncepcióján dolgoztak a csoportok. Ezek a magyar könyvtárügy aktualitásai köré csoportosultak:

- A dokumentumellátásra fordítható források bővítése;
- A közszolgáltató létesítmény felújítása a kistelepüléseken;
- Közszolgáltatásként mindenki számára elérhető számítógépes kommunikáció és tartalomszolgáltatás a könyvtárakban.

A nap zárásaként benyomásaikról és igényeikről kérdeztük a résztvevőket. Örömmel vettük a pozitív visszajelzéseket és a jövőbeli témákra tett javaslatokat. Évente tervezzük hasonló szakmai nap, szeminárium vagy konferencia megszervezését, amellyel csatlakozni szeretnénk az itthoni szakmai vitákhoz. Úgy gondoljuk, hogy a találkozás más ország – esztünkben Németország – egy-egy jeles könyvtári személyiségével, mindkét félnek jó lehetőséget nyújt az összehasonlításra, a párbeszédre és személyes kapcsolatok kialakítására. Programjainkról és aktuális német könyvtári témákról honlapunkon tájékoztatjuk az érdeklődőket.⁷

JEGYZETEK

- 1 *Közművelődési könyvtárak egy új Európában* címmel.
- 2 Marton Erika: Német szaknyelv könyvtárosoknak. = Könyv; Könyvtár, Könyvtáros, 2007. 8. sz. 30–31. p.
- 3 www.stadtbibliothek-bremen.de
- 4 www.bibliothek2007.de
- 5 <http://www.nhh.hu/dokumentum.php?cid=8273>
- 6 [http://www.stadtbibliothek-bremen.de/dateien/Jahresbericht_2005\(fa1\).pdf](http://www.stadtbibliothek-bremen.de/dateien/Jahresbericht_2005(fa1).pdf)
- 7 <http://www.goethe.de/ins/hu/bud/wis/sbi/huindex.htm>

Marton Erika